

Čtenářská gramotnost

Osmnáctidílný seriál MF DNES je určen žákům základních škol a jejich rodičům. Na ukázkách kvalitní beletrie a zadaných úloh se naučíte lépe porozumět textu, přemýšlet o něm a dobře ho využít, což se vám může hodit nejen při přijímacích.

18. díl

Nad čtení není!

Bez psaní a čtení bychom bydleli v jednoduchých příbytcích bez elektriny, jedli bychom jen to, co jsme si vypěstovali a odchovali poblíž domova. Žádné kamiony, žádné vlaky nebo letadla by nám nevozily zboží zdaleka. Nemocní by se léčili tím, co dává příroda. Bez důmyslných přístrojů a nákladných léků. Písmo ale změnilo náš svět a lidstvo. Je to klíčový vynález, nejvlivnější technologie i pro každého z nás. Psaní a čtení nenápadně formuje naše myšlení i čtení. Umožňuje nám učit se z toho, co objevili naši předkové i lidé na druhém konci planety, dovoluje nám prožívat mnoho dalších životních příběhů, umožňuje nám rozvíjet se. Polidšťuje nás.

Ukázky možných odpovědí

MLADŠÍ ČTENÁŘI

Jak zadání vyřešit?

A Může být těžké rozhodnout se pro ANO nebo pro NE, když si myslíš, že jsi někde mezi tím. Řekni si vždy, podle čeho se pozná, zda je to spíš ANO nebo spíš NE. Nikdo tě nekontroluje, tak můžeš být k sobě úplně upřímný(á). Ale pokud by sis o tom chtěl(a) popovídat s někým, komu důvěřuješ, pomůže ti to i v úkolu B.

B Příklady čtenářských cílů dětí z páté třídy

V tomto roce budu číst jednu knihu za týden nebo nejdéle za dva. A vždycky si zapíšu, co jsem přečetla, kolik to mělo stran, a když mě tam něco zaujme, vypíšu si to. Přestanu číst jen Poseroutku a zkusím Dárce nebo Spočítej hvězdy, jak četla Anička.

C Pokud máš u sebe díly seriálu, prolistuj si je, připomeň si, co sis zkoušel(a), a ukaž si na ty úkoly, které byly pro tebe snadné, i na ty nesnadné. Rozmysli si, co budeš dál při čtení dělat, abys textu rozuměl(a) lépe a více si ho užil(a).

STARŠÍ ČTENÁŘI

Jak zadání vyřešit?

A Příklad podvojného deníku

Výpisek (citace)
Právo přeskakovat stránky
Komentář
Jednou mi mamka dala knížku, která ji hodně bavila, když byla malá. Bylo to **20 000 mil pod mořem**. Mě to nebavilo. Ale pak jsem přišla na to, že můžu přeskakovat takové dlouhé popisy, a pak už mě to začalo bavit. Pak jsem mamce řekla, že přeskakuju, a ona řekla, že ona taky.

Tvůj výpisek a samozřejmě i tvůj komentář bude jiný - tvůj vlastní. Zprvu může být těžké odhalit, co si vlastně myslíš, a formulovat to. Ale když vydržíš, uvidíš, že se to rychle zlepší.

B Ohlížet se za tím, jaký jsem čtenář, by měl být celoživotní návyk. Každý z nás na to může jít po svém, jinak. Důležité je číst, přemýšlet o tom a zvyšovat si čtenářskou lafku.

pro mladší

pro starší

Zadání pro mladší čtenáře

A V tabulce si zaškrtni, co pro tebe platí.

B Zvol si nějaký čtenářský cíl, třeba s pomocí tabulky. Začneš například číst pravidelně a často? Co by to znamenalo? Že budeš číst denně aspoň půl hodiny? Méně? Více? Nebo třeba vyzkoušíš nějaký nový žánr? Najdeš si vždy někoho, s kým si budeš povídat o tom, co čteš?

C Jak se ti v tomto seriálu pracovalo? Se kterým dílem to šlo dobře? Co bylo pro tebe náročné? Co si odnášíš do svého čtenářského života?

CO DĚLAJÍ DOBRÍ ČTENÁŘI: DĚLÁM TO TAKÉ?	ANO	NE
Čtení je pro mě důležité.		
Čtu si knížky s příběhy pravidelně a často.		
Dodržuji své čtenářské rituály (např. čtu si večer před spaním; čtu si o víkendu po obědě; čtu si v autobuse cestou do školy; mám oblíbené místo, kde čtu; předčítáme si doma navzájem atd.)		
Vybírám si knihy a texty podle vlastní volby.		
Čtu knihy a texty o různých tématech, od různých autorů a různých žánrů.		
Čtu celé knihy, ne jen ukázky a úryvky.		
Povídám si doma, ve škole, v knihovně anebo s kamarády o tom, co četli a co čtu já.		
Zapisuji si aspoň někdy, co mě při čtení napadá.		
Poznám, když textu nerozumím. Nevzdávám to hned, ale znovu zkouším textu porozumět.		
Snažím se o textu přemýšlet už během čtení. Když se mi to nedaří, tak o textu přemýšlím, když ho dočtu.		

(Zdroj: Materiály programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení)

Desatero práv čtenáře

- 1 Právo nečíst
- 2 Právo přeskakovat stránky
- 3 Právo knihu nedočíst
- 4 Právo číst tutěž knihu znovu
- 5 Právo číst cokoli
- 6 Právo na bovarysmus (= právo utéci do smyšleného světa, únik z reality)
- 7 Právo číst kdekoli
- 8 Právo jen tak listovat
- 9 Právo číst nahlas
- 10 Právo mlčet

(Zdroj: Pennac, Daniel. Jako román. Praha: Mladá fronta, 2004)

Zadání pro starší čtenáře

A Vezmi si papír a tužku. Přeložením papíru napůl ti vzniknou dva sloupečky. Na levou stranu si vypíš některý z bodů desatera, na pravou stranu svůj komentář. Komentář může říkat například: Co mi výpisek připomněl; proč s ním souhlasím; proč s ním nesouhlasím; jaké otázky mě napadají... Komentář napiš jako souvislý text - třeba jen jednu jedinou větu, ale ne pouze body. Říká se tomu **podvojný deník** a můžeš si tak zapisovat svoje myšlenky při čtení jakéhokoli textu.

B Projdi si zadání pro mladší čtenáře. Stanov si také své vlastní cíle.

Vyzkoušejte si

V tomto díle zjišťujete, jací jste čtenáři. A co vaši rodiče nebo prarodiče? Paní učitelka, pan učitel? Požádejte je o to, aby vám vyprávěli, jak se naučili číst, kdo jim s tím pomohl, kterou knihu přečetli jako první, která kniha byla jejich oblíbená. A jak čtou dnes?

Děkujeme všem čtenářům seriálu za to, že mu věnovali svou pozornost a svůj čas. Věříme, že jste se potěšili texty a že jste získali inspiraci pro rozvoj vlastního čtenářství, ať jste čtenáři mladšími, staršími či ještě staršími. Loučíme se mottem našeho týmu **Nad čtení není!**
Seriál připravil čtenářský tým projektu Pomáháme školám k úspěchu (Hana Košťálová, Miloš Šlapal, Ondřej Hausenblas (hlavní autoři), Jana Breníková, Michala Kafková, Štěpánka Klumparová, Jiřina Majerová, Ivoš Mikulášek, Kateřina Sládková, Kateřina Šafránková, Mirka Škarodová a redaktorka MF DNES Bohdana Jarošová.

Tipy na čtení

PRO MLADŠÍ

Petra Braunová
Kuba nechce číst

V knize pro začínající čtenáře se seznámujeme s

prvnáčkem, který zápasí se školními úlohami i sám se sebou. Ale vypravěč jako by mu viděl do duše, a tak můžeme s Kubou prožít svízele i úspěchy, které jsme měli nebo si pamatujeme také. Nad nimi se však můžeme usmívat, protože vidíme dobrou vůli u Kubu, u rodičů i ve škole, a hlavně skvělý nápad, jak si z učení udělat potěšení.

PRO STARŠÍ

Danny Watin
Kluk na větvi

Desetiletý chlapec Johan žije zprvu v lese, v zimě v jeskyni, paběrkuje na skládce. Vyhýbá se ško-

le, protože by se prozradilo, že přišel v autohavárii o rodinu, a dali by ho do dětského domova. Dosud neumí číst, ale touží po tom, a to ho sblíží s dospělým podivínem, který knížky také miluje. A aby Johanovi umožnil chodit do školy a nepřijít přitom do děčáku, prohlásí se za jeho otce. Dál se ale Johan musí vypořádat se školou, s dětmi i dospělými sám.

Umberto Eco, Jean-Claude Carrière

Knih se jen tak nezabavíme

Diskuse mezi proslulým

vědcem a zkušeným scenáristou o tom, jaké místo má čtení knih v dnešní době naplněné docela odlišnými způsoby komunikace. Ale také o nespolehlivosti pramenů a jednostrannosti úsudků i údajů. Knihy včetně spisů odborných bývají odpradána psány autory s neobjektivně vyhraněným názorem. Oba diskutéri s chutí probírají zejména to, jaká bývala v minulosti a je dosud úloha a míra hloupostu u autorů i publika nebo jaký je poměr mezi zapamatováním a zapsáním.

Uvědomte si

Čtení zlepšuje naše myšlení i prožívání. Čím víc jsme přečetli, tím náročnější texty budeme moct v budoucnu číst. Pomáhá, když cílevědomě na svých čtenářských dovednostech pracujeme. To vyžaduje, abychom se čas od času ohlíželi za tím, jací jsme čtenáři, a řekli sami sobě, jak a v čem se chceme dále zlepšovat. Tímto seriálem jsme vám chtěli nabídnout různé možnosti, jak na to.